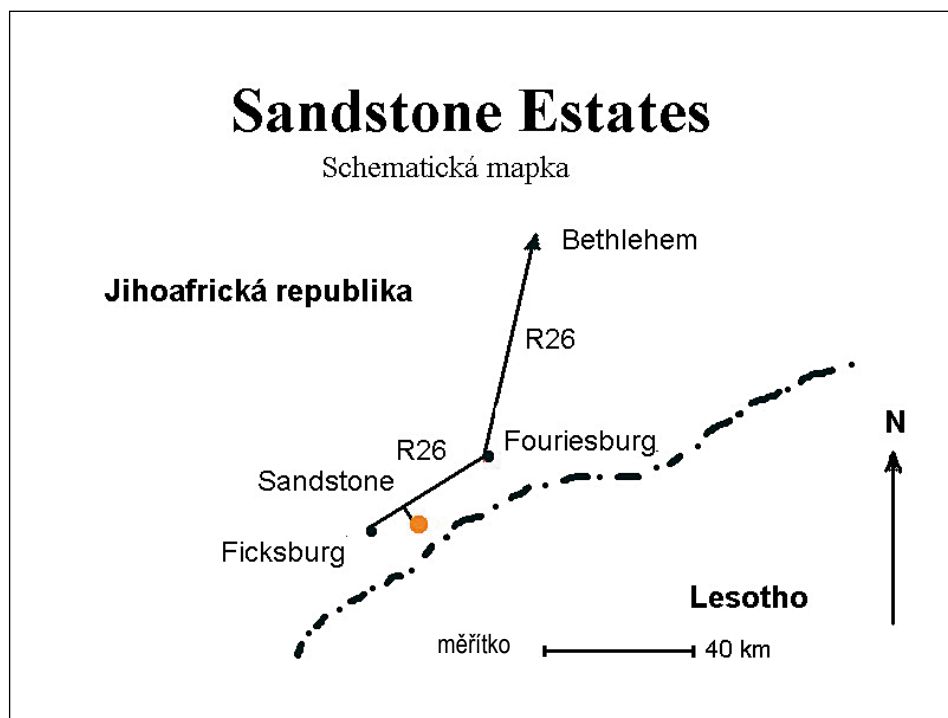

Na rozchodu 610 mm (2 ft) vypadají všechny lokomotivy tak trochu jako hračky. Ne však úzkorozchodné „garratky“. Na farmě jsou deponovány celkem čtyři exempláře a všechny jsou provozuschopné.

Hvězdy ze Sandstone

Ve dnech 4. až 10. května 2013 se v Jihoafrické republice uskutečnil pozoruhodný festival nazvaný Stars of Sandstone 2013. Festival se konal na osamělé zemědělské farmě v Sandstone na úpatí Dračích hor nedaleko Ficksburgu, na hranicích s Lesothem. Probíhá každoročně, prakticky od roku 1995, kdy Angličan Wilfred E. Mole zakoupil místní farmu a mimo jiné tu založil obrovské muzeum železniční a zemědělské techniky doplněné o ostatní dopravní nebo mechanizační prostředky, včetně hasičských.

Právě na této farmě byl vytvořen svého času světový rekord v počtu nejvíce shromážděných provozních traktorů na jednom pozemku (700!) vyrobených před rokem 1960. Rekord byl později překonán v Irsku, kde se na jednom pozemku shromáždilo najednou dokonce přes pět tisíc traktorů. Farmáři si tu svých strojů vážejí, mají sklon k nostalgii a tak zde je možné vidět množství parních nakládačů, provozuschopných lokomobíl, sentinelů a další historické, ale zejména železniční techniky, samozřejmě vše v provozu (vojenskou techniku nevyjímaje).

Týdenní program festivalu je přesně naplánován a probíhá v různých sekcích – železniční, zemědělské a vojenské. Programy sekcí se vzájemně prolínají a vytvářejí tak neopakova-

Google Earth, souřadnice GPS:
28°50'39,91" J, 28°00'06,56" V

Farma Sandstone leží na úpatí Dračích hor v nadmořské výšce 1 500 m, ale dvě lokomotivy (Falcon) s nákladním vlakem dýchavičností netrpí. Jinak zde v květnu již panuje příjemný podzim a začíná sklizeň kukuřice.

telnou atmosféru starých časů. Železniční skupina absolvuje denně přibližně čtyři jízdy různými vlaky s přestávkou na oběd. V čele vlaků se střídají všechny lokomotivy, které jsou k dispozici. Z farmy vycházejí dvě samostatné úzkorozchodné dráhy (2 ft), jedna na jih, dlouhá asi pět kilometrů, druhá na severovýchod, dlouhá asi deset kilometrů. Obě tratě jsou zakončeny smyčkou umožňující obrát celých souprav k jízdě nazpět. Vlaky jsou sestaveny buď jako nákladní, smíšené, nebo osobní a jsou taženy jedním nebo více stroji. Nákladní vlaky jsou pokaždé sestaveny jinak, samozřejmě ložené a přepravují buď zemědělské stroje, auta, nebo vojenskou techniku.

Lokomotivy se střídají v nejrůznějších kombinacích. Vrcholem festivalu je na závěr i přehlídka staré letecké techniky. Pokud pak máte štěstí a jedete historickým vojenským vlakem, můžete zažít parádní nálet, při které vám ztuhne krev v žilách... Ve sbírkách muzea se nacházejí stroje z neznámějších lokomotiv z Anglie, Jihoafrické republiky, Německa, Francie a dalších zemí. Najdete tu nádherné exempláře od výrobců Kerr, Stuart & Co., Peckett & Sons, Falcon, Orenstein, Koppel, Henschel, Hanomag a řady dalších. Celkem jsem napočítal 22 provozních strojů od nejmenších po největší. Lokomotivy jsou deponovány v obrovské hale, která současně slouží i jako dílna umožňující provádění všech nezbytných prací při jejich údržbě či opravě. Největšími stroji jsou samozřejmě „garratt-

ky“. Ty jsou zde čtyři, všechny provozuschopné a v průběhu akce, pokud vydržíte, je určitě všechny uvidíte. Základní údržbu zajišťují místní domorodci, odbornou pak Angličané, Australané,

ale i Němci a další, převážně společensky vysoce postavení lidé, pro které se pára stala koníčkem a Sandstone místem odpočinku. Ti také tvoří lokomotivní čety.

Nákladní vlak ve stylu našich lesních železnic tu doposud vypraven nebyl. Prý příští rok. A tak se tři zatopené lokomotivy Orenstein & Koppel zatím vyhřívají na sluníčku a čekají na odpolední vlak s vojenským materiálem.

Další z „garrattek“ pózuje u jezírka. Pokud se snímek nepovede, představení se několikrát opakuje, neboť všichni hosté a návštěvníci musí být dokonale spokojeni.

V této souvislosti je nutno poznamenat, že kromě oficiálního programu zde nezávisle probíhá program privátní, pořádaný turistickou cestovní kancelář Geoffs-trains, kontakt: geoff@geoffs-trains.com. Vlaky vypravované privátně

vyjíždějí již za ranního rozbřesku či večerního západu slunce s cílem zachytit pověstné odlesky světla na jedoucím vlaku. Geoffs-train se svou skupinou je zde krátce, maximálně čtyři dny a pak pokračuje s jiným programem, zaměře-

ným na poslední „garratky“ jezdící doposud ještě přes Viktoriiny vodopády.

Kromě lokomotiv a vozového parku pro úzký rozchod zde najdete bohatou kolekci dopravní techniky, železničních vozů a lokomotiv tzv. „Kapského rozchodu“ (1 067 mm). Tento park je zatím deponován a čeká na své budoucí komerční využití. Ve sbírkách muzea najdete také rozsáhlou kolekci dalších parních strojů, ve které jsou zastoupeny parní lokomotivy, jeřáby, parní válce, sentinely a další vozidla na parní pohon. Setkáte se zde i s osobními či nákladními auty, motocykly nebo vojenskou technikou. Mezi exponáty jsme hledali také české zastoupení. Nakonec jsme je našli. Čest nezachránila toužebně hledaná škodovacká lokomotiva, ale starý motocykl „pérák“ JAWA 350 z roku 1953.

Pokud každoročně pořádaný festival Hvězdy ze Sandstonu v budoucnu navštívíte, doporučuji použít letecké spojení z Prahy přes Frankfurt, Londýn nebo Paříž do Johannesburgu. Cena letenky se pohybuje kolem 16 000 Kč. V Johannesburgu doporučuji přenocovat a poté si pronajmout auto. Cestování autobusy je pro příliš dobrodružné povahy, na zastávkách nejsou jízdní řády a autobus buď přijede, nebo nepřijede. Evropští přistěhovalci a uselánci zde nestopují a také zpravidla dálkovou autobusovou dopravou necestují. Totéž platí i pro předměstskou železniční dopravu. Když si najmete auto, čeká vás jízda vlevo a alespoň pro začátek je dobré být odpočatý. Je vhodné cestovat v malé skupině čtyř osob. Z mnoha penzionů, které najdete na internetu, je ideální Petra Guest House:

Na farmě nejsou k vidění jen lokomotivy, ale také různé osobní či nákladní vagony a samozřejmě nádherné dreziny.

Farmáři staré stroje do „kovošrotu“ nevozí, ale naopak je doma konzervují a udržují pokud možno v provozním stavu. Na festivalu vás pak mnohé z nich v různých kombinacích, třeba s Henschelem, rozhodně příjemně překvapí.

info@petrguesthouse.co.za. Penzion je nedaleko letiště a personál (na zavolání) vás bezplatně přiveze a odveze na letiště. Následující den si na letišti pronajmete vozidlo, předem objednané přes internet, u společností RENTALSCAR, AVIS, HERTZ nebo dalších. Cena vozidla i pohonných hmot je přijatelná. Pozor, provoz na silnicích je levostranný, ale cesta z letiště vás vyvede přímo vlevo na dálnici, a tak alespoň začátek je snadný. Spát pod širákem zásadně nikde nedoporučuji. Zaručeně, v tom lepším případě, budete jen o všechno okradeni. V okolních městech je dostatek vhodných penzionů a cena za noc a osobu se pohybuje kolem přijatelných 700 CZK/den včetně bohaté vynikající anglické snídaně (jen nesmí být každý den). Vhodný penzion se nachází ve Ficksburgu, inakersiehuis@telkomsa.net, ideální základně. Hvězdy Sandstonu jsou deponovány na osamělé farmě ležící stranou, vpravo od hlavní cesty, asi 15 km za Ficksburgem směrem na Fouriesburg. Odbočku ze silnice poznáte podle starého traktoru umístěného na nenápadném pomníku vedle silnice. Farma je obehnána vysokým plotem pod elektrickým napětím, takže dovnitř k exponátům se nedostanete, pokud nemáte předem pozvání či povolení ke vstupu. Místní security je nesmlouvavá. Pozvánku získáte přes internet na centrále: www.sandstone-estate.com. V této souvislosti doporučuji účast pouze na akcích vyhlašovaných organizátory. Za vstup se platí 800 randů/2 000 CZK/den/osobu, pokud se nechcete zúčastnit jízd přidávaných speciálních vlaků, kte-

ré se platí zvlášť. Placení vstupného je naprosto samozřejmostí. Pokud byste chtěli fotografovat mimo vyhrazené prostory, uvědomte si, že okolní pozemky jsou privátní a při nedovoleném vstupu se nevyhnete nejen osobní ostudě a velkým nepříjemnostem, ale především udě-

láte ostudu i všem ostatním z České republiky, kteří se budoucích akcí zúčastní.

V této souvislosti chci zdůraznit, že akcí pořádaných v Sandstonu se pravidelně zúčastňují významní přátelé a milovníci nostalgie z celého světa. Jejich setkání jsou zaměřena nejen na

Tato parní lokomobila je jeden z mnoha místních unikátů. Nenechte se však mýlit. Farmáři dnes používají výhradně moderní zemědělskou techniku.

To není americký středozápad, ale Sandstone se svými stolovými horami, otisky dinosauřích stop, nedalekými jeskyněmi s prehistorickými malbami a „garrattkou“ čekající na fascinující západ slunce.

pohodový aktivní týdenní odpočinek, ale především vzájemná seznámení a nové kontakty. Dosud zde Češi bohužel chyběli... Večery při táboráku, báječné steaky a celodenní výborná kuchyně, včetně snídaně (zahnutá ve vstupném), příjemnou a přátelskou atmosféru pak jen umocňují. Angličtina je tu nezbytná. Samozřejmě pobyt na takové několikadenní akci je možné zkrátit a doplnit i o jiné aktivity. Mašinek je tu opravdu, ale opravdu někdy až příliš..., tedy zejména pro partnerky... Proto je dobré si na chvíli oddechnout a podívat se po okolí.

Sousední Lesotho je zajímavé snad jen Dračími horami, jeskyněmi a skalními kresbami bushmenů a zkamenělými stopami dinosaurů. Jinak jen samá bída. Najdete tu však nejvýše položenou africkou „Hospodu“ na Sani Passu ležící ve výšce 2 870 m n. m. Hospoda nabízí naprosto nečekané skvělé ubytování, prostředí i kuchyni a báječný relax po předchozím cestovním utrpení. Dojet až sem vyžaduje dobré počasí a auto s pohonem všech kol a schopným řidičem. Tady však poznáte, co znamená pojem: zima jako v Africe. I v Africe totiž padá sníh. Cestujete v době

místního podzimu a pokud nesledujete aktuální předpověď počasí, „můžete“ si zde pobyt prodloužit až do jara, kdy sníh opět roztaje. Cesta je kamenitá a s vozem dosáhnete výšky až 3 250 m. Ze Sani Passu do Durbanu na pobřeží Indického oceánu je to po krkolomné cestě prakticky kousek a zde záleží jen na vás, zda si vyberete jih – Kapské město – po nádherné Garden Road, nebo sever a s ním Krugerův národní park.

Pokud vám zbudou poslední den alespoň dvě hodiny času, navštívte ještě s autem Germiston. Leží prakticky nedaleko letiště v Johannesburgu. Najdete zde depo a dílny železniční společnosti Reafsteamers, www.reafsteamers.com. Depo bez pomoci „GPS“ a znalosti souřadnic určitě nenajdete! Prohlídka se však vyplatí. Odpočívá tu řada jihoafrických parních krasavic, většinou v provozuschopném stavu, známých spíše pod svými jmény, jako Janine, Susan, Elize, Lyn-die Lou a další než konstrukční řadou. Tyto lokomotivy můžete vidět v čele výletních vlaků s turisty jezdících z Johannesburgu do Magaliesburgu. Můžete je však spatřit i na vlcích vypravovaných jinými společnostmi, které najdete na internetu: www.shongololo.com, www.bluetrain.co.za a další. Pokud máte obzvláštní štěstí a společnost vlak právě zavádí, můžete strávit v luxusu jedoucím napříč Jihoafrickou republikou, taženém parními i motorovými kráskami tři týdny za neuvěřitelně nízkou cenu. Jízdenku si však musíte objednat a zaplatit předem prostřednictvím internetu již z Prahy. Návštěva Germistonu je pak onou virtuální třešničkou na dortu jihoafrických lahůdek, kterou zhmotníte v restauracích Johannesburgského letiště při čekání na odlet. K svému úžasu zjistíte, že i na letišti (na rozdíl od Prahy) se nechá levně a přitom skvěle najíst. Káva s již opravdovou třešničkou na šlehačkovém dortu pak udělají definitivní tečku za cestou, po které jste mnozí z vás kdysi tajně toužili a na kterou rozhodně nezapomenete.

„Zuzanka“ s vlakem do Magaliesburgu na nás nečekala. Na 14. nástupiště johannesburského nádraží se musí dojet včas...

Foto Aidan McCarthy

Text a foto Svatopluk Šlechta